

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
t.a.v. de staatsecretaris, de heer M. van Ooijen
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag

Ministerie van Justitie en Veiligheid
t.a.v. de minister van Rechtsbescherming, de heer F.M. Weerwind
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Utrecht, 20 mei 2022

Onderwerp: [een inclusieve samenleving vraagt vasthoudend transformeren](#)

Geachte staatsecretaris van Ooijen, minister Weerwind,

De Associatie Wijkteams heeft uw kamerbrief dd 13 mei met als titel *Hervormingen jeugdzorg* met belangstelling gelezen. We waarderen het zeer dat u een dergelijk ingewikkeld dossier niet uit de weg gaat en de beoogde verdere ontwikkeling in samenhang agendeert. Dat getuigt ons inziens van de moed die hard nodig is om de situatie in de jeugdzorg te verbeteren. U vindt ons hierin aan uw zijde op dit pad, samen met de andere belangrijke spelers in het sociaal domein.

We lezen en herkennen het beeld dat kinderen met ingewikkelde problematiek niet altijd tijdig passende hulp krijgen. Dat moet inderdaad beter. We lezen ook een pleidooi voor het versterken van het dagelijks leven van gezinnen, voor de aandacht voor het kind in zijn of haar gehele context, en de bredere scope dan alleen jeugdzorg die dat met zich meebrengt.

Het is geweldig dat deze gezamenlijke visie vanuit twee ministeries er ligt. Wij zijn er heel blij mee. Tegelijkertijd schrikken we van de huidige concretisering van deze visie. Van de veelheid aan acties, die toch weer behoorlijk eenzijdig gericht lijken op kwetsbare kinderen, specialistische jeugdzorg en de vormgeving van het stelsel. Die concretisering doet in onze ogen onvoldoende recht aan de noodzaak onze aandacht niet alleen te richten op *verhelpen*, maar ook op *voorkomen en versterken*. En aan het grote aantal gezinnen met niet persé (alleen) ingewikkelde kind problematiek, maar ook met vraagstukken op het gebied van financiën, wonen, werk, prestatiedruk, echtscheiding of psychiatrische kwetsbaarheid bij ouders. Hieraan liggen maatschappelijke en dus collectieve opgaven ten grondslag, waar gezamenlijk aan dient te worden gewerkt. Met de nu voorgenomen koers dreigt ons inziens een herhaling van zetten. Een herhaling die niet echt gaat helpen, maar veeleer afleidt van werkelijk duurzame verbeteringen.

[Versterken van het gewone leven](#)

Wij pleiten er als Associatie nadrukkelijk voor dat de aandacht voor het versterken van het dagelijks leven in alle gevallen het vertrek én eindpunt is en blijft. Dat eenieder die bijdraagt aan het verhelpen van kindproblematiek altijd ook recht doet aan de onderliggende en andere oorzaken die het leven van veel gezinnen inkleuren.

Daartoe is het nodig dat partijen zich verhouden tot wijken en dorpen. Ook waar het complexe jeugdfragen betreft. De voorstellen van de staatssecretaris hebben het risico in zich dat aanbieders zich terugtrekken in hun regio's, dat gemeentes zich verliezen in regio-gesprekken en eenieder zich weer meer gaat oriënteren op Den Haag. De extramuralisatie van de GGZ heeft ons geleerd dat zorg dichtbij huis beschikbaar en toegankelijk dient te zijn om gericht en doeltreffend in te kunnen zetten,

in samenspraak met en aanvullend op het persoonlijke en het professionele netwerk van inwoners. Voor jeugdzorg geldt hetzelfde.

Inwoners, jeugd- en jongerenwerk, jeugdgezondheidszorg, sport, onderwijs, kinderopvang, en lokale teams zijn de partners, samen met de specialistische jeugdhulppartners, met wie je wil optrekken om het jeugddomein passend vorm te geven om de jeugdzorg binnen een goede context te verbeteren. In de (lokale) praktijken wordt iedere dag ervaring opgedaan met het inzetten van de kracht van het gewone leven en het wegnemen van belemmeringen om dat mogelijk te maken. Een concrete les die we daarbij leren in casuïstiek, is dat we vaker kunnen generaliseren naar het creëren van voorwaarden waar dan ook andere kinderen en gezinnen mee geholpen kunnen worden: het collectiviseren van de hulpvraag met een scherp oog voor oorzaak en gevolg, en het werken aan collectieve, maatschappelijke opgaven. Dit is al een toenemende effectieve praktijk in een aantal steden. Dit te vervolgen vraagt iets van ons allen, in de vorm van co-creatie van praktijk en beleid.

Géén stelselwijziging, maar vasthoudend transformeren

De geschetste visie sterkt ons in de beleving dat de transformatie niet mislukt, maar springlevend is. Tegelijk zien we een zich herhalend patroon: wéér wordt een stelselhervorming aangekondigd, waarbij zorgvuldig opgebouwde samenwerkingsverbanden tussen partners verstoord zullen worden. Dat een stelselhervorming het probleem niet oplost, heeft de geschiedenis ons inmiddels echt wel geleerd (denk aan bureaus jeugdzorg, aan centra voor jeugd en gezin en vervolgens de decentralisatie met de oprichting van veel wijkteams). Het NJI wijst daar ook op: *Integendeel, het recente verleden laat zien dat de overheid dan vervalt in oude patronen die opnieuw tot stagnatie zullen leiden*, zegt Rutger Hageraats. Laten we die waarschuwing serieus ter harte nemen.

Wij pleiten daarom als Associatie voor vasthoudend en vastbesloten doorgaan met de transformatie. Dit betekent samen bezig blijven met het realiseren van een inclusieve samenleving, waar inwoners naar wens en vermogen kunnen deelnemen, waar hulp of ondersteuning zoveel mogelijk in en samen met het netwerk nabij en op maat wordt vormgegeven. En waar we samen de oorzaken van kansongelijkheid weg nemen. Dat gebeurt primair door het vormen van een stevige 'social holding': het realiseren van een leefwereld waarin inwoners, gezinnen, jeugdigen en kinderen kunnen floreren. Volgens ons is dat de beste vorm van preventie van jeugdzorg die er is.

Het gaat – uiteindelijk- niet om geld

Vanzelfsprekend zijn de middelen daartoe niet onbeperkt en moeten er dus (moeilijke) keuzes gemaakt worden. Echter, dat gaat als het erop aan komt, maar beperkt over geld. Transformeren betekent óók *normaliseren* en accepteren dat de wereld niet geheel maakbaar is (zie ook campagne Zorginstituut Nederland #dezorgvanmorgen). Dat betekent dat je als professionals in de rommelige werkelijkheid van alledag (die nooit geheel overeenkomt met de papieren werkelijkheid) met elkaar present blijft en je bekommert om de kwetsbare medemens, zónder te beloven dat alles altijd goed komt. En zonder altijd 'tot actie' over te gaan. Huisarts Toosje Valkenburg benoemt het in het (AD 16 05): *'In de samenleving is de illusie gecreëerd dat alles wordt opgelost, dat gezondheid maakbaar is. Je kunt ook gewoon pech hebben, ziekte is van alle tijden, niet behandelen is ook behandelen'*.

Dat gaat misschien wel vooral over het radicaler kiezen voor het aanpakken van onderliggende oorzaken. Daar kan geen stelselwijziging voor zorgen. Daarvoor hebben we zèlf, met onszelf en met elkaar, als samenleving iets te doen. Dat inzicht zou in onze ogen leidend moet zijn in het jeugddomein.

Concreet, wat staat ons te doen om de druk van de jeugdzorg af te halen?

De volgende acties, altijd uitgevoerd met de 'ogen op de bal', zouden in onze ogen helpend zijn:

- Duurzaam versterken van lokale praktijken, samen met gemeenten en partners uit de sociale basis. Daar worden de resultaten behaald en daar dient samen te worden geleerd. Continuïteit is een voorwaarde voor een effectief sociaal domein (zie Movisie, *het geheim van de lange relatie*, 2022).

- Onderkennen dat de relatie tussen hulpverlener en gezin nog steeds de grootste bron van effectiviteit is en dat bewijs zonder context slechts papier is (zie RVS: *Zonder context geen bewijs* 2017). Zet in op ondersteuning die helpt in de praktijk: *kwaliteit moet je doen*.
- Geen afbakening van de opdracht van lokale teams. Wijkteams niet beschouwen als voordeur of triagepoort, maar als netwerkende 'frontlijnbureaucraten' (Willemijn van der Zwaard), die inzetten op het bieden van integrale ondersteuning in samenwerking met de veelheid aan voor gezinnen relevante partners.
- Radicaal inzetten op het vergroten van bestaanszekerheid. Een te groot en toenemend aantal gezinnen leeft in armoede en worstelt met systeemwereldbelemmeringen. Dat is wellicht de grootste onderliggende oorzaak van (opvoed-)stress.
- Inzetten op wijkgerichte netwerkpsychiatrie. Het creëren van randvoorwaarden voor effectieve samenwerking van sociaal domein en de volwassen GGZ om ouderschap te helpen versterken en de veiligheid van kinderen mee te helpen waarborgen.
- Creëren van een passende taakverdeling bij en aanpak van complexe echtscheidingen. Dit is in de huidige praktijk tijd en energie-rovend voor zowel de GI, de specialistische zorg, als voor de wijkteams.
- Het creëren van een positief en steunend werkklimaat voor professionals om naar beste kunnen en met daarbij passende randvoorwaarden hun werk te doen.
- De dialoog voeren met ouders, jongeren, kinderopvang, het onderwijs én de inspecties over 'gewoon opvoeden' en 'inclusief onderwijs', zodat we de zich versmallende bandbreedte van de normaalcurve weer verbreden. Zodat we concreet ruimte bieden aan diversiteit in leren, aan verschillende ontwikkelingswegen, aan divers gedrag van kinderen en jongeren, aan het versterken van mentale vaardigheden en het tegengaan van de toenemende prestatiedruk bij onze jeugd.

Aan deze agenda dragen wij graag bij, in dialoog met alle betrokkenen.

met vriendelijke groet,

Marenne van Kempen,
Voorzitter Associatie Wijkteams, bestuurder Lokalis